

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.
Szerkesztői szállás:
belső-szénutca 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr, 2-szor 6 kr, 3-szor 5 kr, s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetéseket felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Voglmann (Wollzeile 9. sz.).
Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsgasse Nr. 60.)
Nyílttérli oszlopok sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez csatolandó.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltek.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délen.
Előfizetési ár:
egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY”

julius—decemberi folyamára.

Egy évre 12 forint o. ért.
Félévre 6 „ „ „ „
Évnegyedre 3 „ „ „ „
Egy hóra 1 „ „ „ „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Magyar- és Erdélyország egygyé alakításáról.

II.

Közigazgatás.

Miután az alap, melyből kiindultam, a törvényhozás egysége és a felelős parlamenti kormányrendszer, igen természetes, hogy Erdély közigazgatásának függetlenségét fentartani nem kívánom, sőt óhajtanom kell, hogy a közigazgatás minden egyes ága hováhamarabb és pedig teljesen osztassék be a miniszteriumokhoz szakmáikra.

Azonban, miután az átalakítás olynemű nehézségekkel jár, melyeknek megoldását a rendes eszközökkel elérni csaknem lehetetlen, szükségkép tekintettel kell lenni arra, nehogy tulságos megszorítások által éppen a közigazgatás célba vett egygyé alakításának mielőbbi életbeléptetése akadályoztassék.

Vannak, kik a közigazgatás egygyé alakítását nem tartják megengedhetetlenségnek az 1848-dik kolozsvári I. sz. t. cz. 3. §-sa következő szavaival: „Erdélyben a közigazgatás és igazságszolgáltatás folyama és szerkezete jelen helyzetében marad.” Továbbá állítják: hogy a közigazgatás egygyé alakítása által több nemzetiségi és helyi érdekek sértetnének, s hogy ez által a közigazgatás pontos, gyors és olcsó kezelése lenne lehetlenné téve.

Azok, kik ezt állítják, természetesen a királyi kormányzók fentartását, vagy egy — bár részben önálló — közigazgatási közeg felállítását óhajtják.

A felelős magyar miniszterium kinevezése előtt az illetők következő miszólva éltek: „akarjuk az „unió“-t, de nem az „unificatió“-t.

E mű kifejezés tetszett azoknak, kik a zugérdekeknek hódolva, ennek nagyobb áldozatot hozni készek voltak — sőt tetszett ez a reactio embereinek és a daco-románia hiveinek is; mert azt hiszik, hogy valameddig Erdélynek Magyarországgal teljes egyesítése meg nem történik, mindaddig fenmarad azon reményük: hogy Erdélyt alkalom szerint a gesamt-monarchiába, vagy a daco-romániába beolvashatandják.

Kacérkodott e párt az egyes vidékekkel, városokkal és a nemzetiségekkel, mintha még ma is attól függene valamely város, vidék vagy nemzetiség felemelkedése, ha az valamely hivatali közeg székhelye marad, s nem a tudomány, művészet, kereskedelem, ipar és gazdaság volna az azon tárgyak, melyek egy város, vidék vagy nemzetiség emelkedését biztosítják.

Végre tetszett e műszó az 1848 előtti elvek embereinek s a bécsi centralistáknak is.

Amde a fennebbi elvek már akkor sem bírtak Erdélyben többségre vergődni, s még kevésbé számíthatnak arra most, a midőn mindenkinek volt módja meggyőződni arról: hogy a még mindig előttünk álló akadályokkal csak akkor küzdhetünk meg sikerrel, ha a haza két része testben és lélekben egyesül, s ugyanazon mérvű alkotmányos szabadságban részesül a haza minden ajku s vallásu polgára túl és innen a Királyhágón.

Azok, kik az 1848-ik kolozsvári I. t. cz. 3. §-lye fennidézett szavait eként magyarázzák, vagy nem olvasták, vagy nem akarták tovább olvasni a nevezett §-lyt; máskülönből azt is rendeli: hogy ama szabály ideiglenes legyen, és csak addig tartson, míg

az egygyé alakítás a közelebbi hongyülés által véglegesen rendeztetethetik. Miből aztán önként foly: hogy a jelen országgyűlésnek kötelessége Magyar- és Erdélyország közigazgatásának egygyé alakítását keresztül vinni.

Hogy a közigazgatás egygyé alakítását Erdély maga is óhajtotta kiteszik ugyancsak az 1848. kolozsvári I. t. cz. 3. §. következő szavaiból: „Az udvari kancellária funkciója ellenben megszűnend, és azon hatóság, melyet ő Felsége a folyó 1848-dik évi magyarországi III. t. cikk értelmében a nádor ő fenségére és a magyar miniszteriumra ruházta kegyeskedett, Erdélyre is kiterjed, mind kincstári, mind polgári, mind egyházi, mind katonai igazgatás tekintetében, mind általában az igazgatás minden ágaira nézve.”

Igaz, hogy az idézett t. cz. csak az udvari kancelláriát szünteti meg, de egyszerűsind Erdély igazgatása minden ágának a magyar miniszterium kezébe való központosítását határozottan kimondja.

Hogy az 1847/8. erdélyi és magyarországi törvényhozók is az egygyé alakításra törekedtek, kiteszik az 1848. kolozsvári I. t. cz. címéből; de kiteszik abból is: hogy az ezen t. cikkben kinevezett bizottmány munkálatai szintén az egygyé alakítás alapjára vannak fektetve, s a midőn a nevezett bizottmány munkálata egyes ágait az 1848-diki pesti országgyűlés tárgyalás alá vette, ez is az egygyé alakítás elvét tartotta szem előtt.

Továbbá elvitázhatlan igazságnak tartom, hogy a miniszterium bármily nemű s bár mennyi részben önálló külön erdélyi közigazgatási közeg tetteitől felelősséget nem vállalhatna, a miből aztán vagy a következők: hogy Erdély bizonyos részben felelőség nélkül kormányoztatnék, vagy az: hogy azon tárgyakra nézve, a melyek felett az erdélyi kormányzók önállóan rendelkeznek, egy tartományi gyűlést kellene szervezni, mi aztán az 1847/8-iki unio-törvényekkel s az összes haza közérdekeivel homlokegyenest ellenkeznék.

Nem helyeselhető a királyi kormányzók fentartása azért sem, mert ez egy nem remélt esetben a reactio vagy más ellen számára igen megkönnyitene Erdély különalakítását.

Különösen káros volna, ha Erdély közigazgatása külön kezeltetnék azért is: mert ez okvetetlen oly helyi érdekeket táplálna, melyek a separatismust mozdítanák elő, s végre is könnyen az újbóli elszakadásra vezethetnének.

E felett a közigazgatást igen megnehezítené, lassítaná és költségessé tenné, ha a miniszterium és erdélyi törvényhatóságok közé egy külön közigazgatási közeg ékeltenék be.

Tisztában vagyok tehát részemről azzal, hogy Magyar- és Erdélyország közigazgatásának egygyé kell alakíttatni, és pedig mihamarabb.

Csupán a mikéntől akarok még pár szót szólni.

Azzal, hogy Erdély és Magyarország közigazgatása egygyé alakítása törvénybe ígattatik, az átalakítás nehézségei még nincsenek leküzdve, s oly gyökeres átalakítások keresztülvitelére, a melyeknek Erdélyben kell keresztülvitetni, idő és tapintatos eljárás kívántatik, s ha ez áll, a miben bizonyára senki sem kételkedik, ugy okvetetlen kezébe kell adni a miniszteriumnak az erre szükséges eszközöket, s nem kell az idő és a tehégek egymásutánjának szerfelett szoross meg határozása által lehetlenné tenni azt: hogy az átalakítás az államra ugy, mint az egysekre nézve lehető csekély rázkódással hajthatassék végre.

Figyelembe veendő az is: hogy Magyarország erdélyi területe Sz. István országának azon határát képezi, mely már a közel jövőben igen könnyen veszélynek lehet kitéve. Ezen kívül hazánk e része még most nincs a honvédelemre szükséges gyors közlekedési eszközökkel ellátva, s az ország központjával összekötve; — és így egy véletlenül bekövetkező conflagratio esetében, ha t. i. ez kitorne mielőtt hazánk egygyé alakítása magában a nép szívében gyökeret verhetett volna, s ha a miniszterium kezei tulságosan

meg lennének kötve, igen könnyen a végcél: az egygyé alakítás keresztülvitele kockázthatnék.

Mindezeket megfontolva, nézetem szerint, a közigazgatás egygyé alakításáról hozandó t. cikkben határozottan el kellene rendelni az erdélyi kir. kormányzók rögtöni feloszlását s a közigazgatásnak az illető miniszteri szakmákba való beolvastását, mit egy részt, s mondhatni legnagyobb részt már meg is tett a miniszterium az indemnitási alapján.

E mellett azonban fel kellene hatalmazni a miniszteriumot, hogy az átalakítás lehető rövid ideje alatt, ha és a mennyiben szükségesnek mutatkozik Erdélyben a közigazgatást egy királyi biztos segélyével és közreműködésével vezethesse.

Természetes, hogy a kir. biztos a munkához mért hivatali személyzettel ellátandó volna, mindez azonban nem képezhetne külön közigazgatási közeg, s a közigazgatás merőben a miniszterium nevében és felelősége alatt vezetettetnék, a miniszteriumtól függően a kir. biztos egyes tárgyakra nézve ugy, mint egészben, több, kevesebb, vagy szükség esetében egész teljhatalommal is felruházni; ismét csak saját felelőssége mellett.

Vannak még a székely-, de különösen a királyföldön némely, a közigazgatás körébe vágó sajátságok, melyek az egygyé alakítás alkalmával elintézendők; de miután ezeknek részletes megvitatása igen messze vezetne, legyen elég ezen sajátságokról csak annyit mondanom: hogy ezek is az 1847/8. törvények alapján elintézendők, tehát csak annyiban tekintetbe veendők: a mennyiben a teljes egygyé alakítást és Sz. István koronája államegységét nem akadályozzák, a nemzeti szabadság és jogegyenlőség elvével nem ellenkeznek s a felelős parlamenti kormányrendszerrel összeegyeztethetők.

Közelebbről áttérlek az igazságszolgáltatás egygyé alakítására.

Id. gr. Bethlen János.

Szemle.

A szabad Svájc földén e napokban állítá fel a lengyel emigratio ama emléket, mely a százados zsarnokság ellen tiltakozik az élő-halott Lengyelország nevében. Meghallja-e a művelt Európa e vértanu nemzet szavát, melynek ma már csupán tűzhelyénél szabad anyanyelvét beszélnie, sőt el kell tennie azt is, hogy a kanuskabatommal a hazafias önfeláldozásban kitűnő Varsó közepére állította fel Paskevits hg. szobrát? A kormányok süketek voltak, eddig, de a népek, az önfentartás ösztönénél fogva, nemsokára megemlékeznek a szenvedő testvérrel.

A füstlepte szent Oroszországban nagy lehet a boldogság, Borodino gróf (az orosz czár) Németországba utazott, kezét szorítani azon hatalommal, mely a német egység összekovácsolásán fáradozik, midőn a bekebelezett tartományok badesapataiba is kezebe nyomja az áldott gyűjtősegyvert.

Mindenki találga, mi okból utazik az orosz czár a németek között? Felvilágosodást keres-e a derék művelt nép közepette, vagy a sütettséget kívánja itt is terjeszteni.

Senki sem hiszi, hogy a szent szövetség vakora még visszatérhessen. Pedig a schwalbachi találkozás az orosz-porosz barátság bensőségét tanúsítja. Azután, mily szép rendben tiszteltetnek a „minden oroszok” czárjánál a német fejedelmek, mintha csak Európa — akarám mondani — saját becses székecskéik megmentőjét látnák benne.

Bajorország ifjú királya részeseült a czár kiváló kegyében s mint hírlík, egy bájdús orosz nagyhercegnő kezét nyerni ajándokul. Mit jelent ez? Talán ez által biztosították a bajor trón a porosz falánkság ellenében? Avagy alkalmat akarnak adni arra, hogy a bajorok ismét száz ívre terjedő emlékiratban documentálják „bizonyos” osztrák területekre vonatkozó állítólagos jogukat?

De hisz oly barátságos arcot mutat ez újkori orosz porosz Janus Ausztria iránt! Oly könnyen hívőnek vélik Beust közös külügyért, hogy két pár szép szemért elfelejti kikkel van dolga? Hisz az Usedom-féle jegyzék nem oly régi keletű, s e napokban ért második kiadást.

Az orosz-porosz szövetség Franciaországot kívánja elszigetelni. Moltke már előtanulmányokat is tesz, a Rajna vidékét vizsgálja táboraká-

val, hogy Dél- és Közép-Németország védelmére (!) célszerűen lehessen a német hadakat felállítani.

Pedig III. Napoleon békét hirdet, s az aug. 16-iki nagy szemlénél — hol Napier angol tábornok is jelen volt — sem appellált a francia hadsereg vitézségére; hanem azért mégis ő fenyegeti az európai békét és nem azok, kik a lengyel és német részeket oly szépen emésztgetik meg a korlátlan uralom nevében és érdekében.

Aligha gazda nélkül nem számított a legújabb kettős szövetség. Angliát Franciaország mellett találandják; III. Napoleon nem fogja engedni, hogy az afféle tendenciák sarokba szorítsák az Orleans-legitimista fusio javára, hanem a népi érdekek által sürgetett vas-korlátot ő fogja felállítani a telhetlen nagyravágyás elébe.

Egy kérdés és egy önként folyó felelet.

(+) Egy hazánkia, a ki különben nem tartozik a hivatalnoki karhoz, de kit a sajtó minden tekintetbeni szabadsága mélyen érdekel, azt a kérdést intézi hozzánk: hatályban vannak-e még azon administratív uton keletkezett rendeletek, melyek a hivatalnokokat a hírlapokban közreműködéstől eltiltják?

Ugyanis: az 1852 május 27-ről kiadott osztrák ugynevezett sajtó törvény 12-dik cikke, továbbá a bécsi belügyminiszteriumnak 1852 dec. 18-ról 6622 s az ottani igazságügyminiszteriumnak 1854 jun. 6-ról 797 eln. sz. a. kelt rendelvényei szerint közhivatalban álló személyeknek előjáróik tudta és beleegyezése nélkül az időszaki sajtóban közreműködés megtiltlik.

A provisoriumkorabeli fő kormányzók elnöksége 1862 ben 3881. eln. szám a. szükségesnek látta körrendeletileg nyomtatékosan emlékeztetnie, hogy hivatalnoknak — bármely hivatali fokozaton álljon is — a törvényhatóságok s törvényszékek hivatalos eljárásairól hírlapilag, vagy folyóiratban értekezni szorosan tiltva van. Főként a törvényszéki hivatalnokoknak különösen meghagyandónak látta, hogy az 1853 dik évi május 3-án kelt cs. nyiltparancs 50-dik §-át (B. t. k. 1853. XXVI. drb. 81. sz. a.) tartsák szorosan szem előtt, annyival inkább: mert az ezen rendeletek ellen vétő hivatalnokok kímélet nélkül a legszorosabb fegyelmi büntetéseknek fognak alávetettni. Egyszerűsind kötelességükké tette az előbbieknek, hogy az ily tényekről, mibelyt tudomást vesznek, a teltekek ellen a fegyelmi vizsgálatot azonnal rendeljék el, s az eredményt jelentsék fel.

Kérdésttevő még hozzá teszi: hogy az idézett miniszteri rendeletek a hivatalnokoknak a sajtóban közreműködését egyáltalában tiltják, míg a kormányzói rendelet csak a hivatalos eljárásról értekezést tiltja meg.

Szeretné tehát kérdésttevő tudni, vajjon kötelezők-e még ezen rendeletek, melyek tudta szerint, még nincsenek formászerint eltörölve.

E kérdésre mi azt véljük felelhetni: hogy ha az osztrák sajtótörvényeknek a „sajtó kihágások”-ról szóló része az erdélyi részekre nézve még nincs eltörölve, s az ebbeli rendes törvényes intézkedés a kormány és törvényhozás részéről még várandó, a fennidézett egyoldalú rendeletek a visszaállított hazai alkotmánnyal szemben csakugyan elvesztették hatályukat.

Azt hisszük ugyanis: hogy a hazai hivatalnok, a törvény korlátain belül, épp ugy gyakorolhatja mindenemű polgári jogait, mint a hazának bármely más polgára, és nem zárthatik el a sajtóban közreműködéstől, akár tehetségének értékesítése, akár pedig egyéni véleményének szabad nyilvánítása végett kívánja azt használni, csak hogy e véleménynyilvánítás azon ügynek, melynek hivatali esküjénél fogva előmozdítására van kötelezve, hátrányára ne váljék; önként értetődően: hogyha a szabad polgár lelkiismerete a hivatalnok által mindenestre respectálandó hivatali tekintettel összehittközébe jőne, egyiknek t. i. a független hazafinak vagy a discretiora kötelezett hivatalnoknak önként vissza kell vonulnia.

Hogy alkotmányos hazai hivatalnokaink ily értelemben, a törvény és ildom határai közt tehetőségüket a napiasajtó terén is szabadon érvényesíthetik, a miniszteriumokban és más hivataloknál alkalmazott számtalan írók folytonos munkássága naponkint tanúsítja, bizonyosságul annak: hogy hazai alkotmányunk csakugyan helyre van állítva.

c) Az aranytolvajsgátnak okát nem a szabad aranykereskedésben, hanem bányamegyénkbeni többféle hiányosságokban kell keresni, nevezetesen:

A bányatársulatok szervezkedése hiányosságában, a mennyiben az ált. osztr. bányatörvények erre vonatkozó, még ugyanis szelíd rendeletei sem tartanak meg; a társulatok igazgatóságai nem tudják, vagy nem tartják a szükséges rendet: hűtlen mindenféle egyéneket a bányaszemélyzetbe felvesznek, elbocsátanak, de nem a törvényszabta módon magaviseleti bizonyítvány mellett, hanem önkényleg; az aranyvágásnál, kihozásnál sok helyütt kellő ellenőrség nincs; a bányagazdátok nagyon sok helyütt számolatot, vagy mérőben nem, vagy csak hiányosan visznek sat., ezért van aranytolvajsg, ezért van a bányabirtokosság folytonos szegényedése és ezzel párhuzamban a népnek is erkölcs-telenedése. Továbbá: a jelenlegi polgári és büntető-törvények kibíthatóságában és a bírói függetlenség, érdektelenség nagyon hiányos voltában bányamegyénk területén.

d) A monopólium az aranytolvajsgátnak éppen nem akadályozza, mert 1848 előtt a legszigorúbb aranymonopólium mellett is volt nemcsak egyes tolvaj, de voltak egész aranytolvajbandák, kik ellen egész katonai karhatalom tartása volt szükséges, a mi bányamegyénkben mindeddig a szabad-aranyváltás sok évi ideje alatt nem történt. Az aranyat nem termelő tolvaj, lopott aranyat bizonyos aranytermelőnek adja el, ez pedig beválthatja azt aranymonopólium mellett is mindenkor és mindenkinél, úgy, mint maga saját termelvényét. Ilyenkor a kir. aranyváltók éppen úgy nem tudnak kiigazodni, mint a firmával ellátott gozárok — aranyváltók — sem.

Tudni kell azt, hogy vidékünkön aranyosok a mások is, patakokban, folyók mezején és hegyeken sat. bukkannak oly kődarabokra, melyek több kevesebb szabad-aranyat tartalmaznak. Ha tehát bárki is, minden bányabirtok s őrlet nélkül, aranyat meg beváltani, semmi útja sem módja nincs az aranyváltásnak kimutatni azt, hogy a beváltandó arany miként jutott az azt bíró tulajdonos kezéhez.

5) A szabad-aranykereskedés egyáltalában az aranyipart úgy az államra, mint egyesekre nézve csak hasznosítja; mert mióta a szabad-aranykereskedés van, némely mellék termelvények jobban értékesíthetők a magánosok által, sőt vannak egész vidékek, hol pl. az ércziszt csak azóta dolgoztatik ki, mióta az ugynevezett gozárok azt keresve jó pénzért összeszedik.

Aranymonopólium mellett pedig az aranynek egy része még a szomszéd Oláhországba is bevándorolhat, a mi az államra nézve lenne káros.

6) Ha a szabad-aranybeváltási rendszer egyformává tétetik, úgy, hogy a szomszéd K.-Fehérvárt pl. két és fél százötölval jutányosan ne lehessen aranyat beváltani, mint Abrudfalván, akkor az aranykereskedésnek túlmérve is alább, rendes medrébe szálland; de azért az aranytolvajsg bizonyosan nem fog megszűnni, ha ennek az előbbiekben mondott eredeti okai tekintetbe nem vétetnek. Végre:

7) Az abrudbánya-verespataki közalapítvány helyleges kis érdeke, ha összekötjük az aranyipar országos közérdekével, ezt csak nem lehet feláldozni, sem alárendelni annak, annyival kevésbé, mivel egymás mellett mindkettő fennállhat, mihelyt ama helyleges alapítványnak alapszabályai célszerűleg módosíthatók.

Ily kimerítő megvitatás után a tárgy szava-

*) Tárgyalmasz miatt késétt.

Szerk.

TÁRCA.

Lady Tattersall.

Egy párti vadászó családai és szorongat-latai.

Dráma három idejében.

I. — Első idej. — A megválasztható.

(Folytatás.)

Az érdeműs párti szerzőné szemei már is lángokat szórtak e gondolatra, könyörület nélkül csavará ide-oda kedvelt King-Charles-ének füleit, s borostyánkő színt atlasz-selyem támlás székén elterülve, álmodott a diadalról, melynek reménye hirtelen felébredt s világos lett kezdett keblében, — pompás karpereczével játszadozva, mindenféle színben ragyogtatta gyémánt gyűrűit, melyek hófehér s telt kezecskéit ékesíték; futólágosan egy-egy pillantást vetett himzett selyem cipőkre bűtött pi-cziuyle lábaira, melyek annak idejében sok győ-zelmi babért arattak; — így szemlélve lady Tattersallt, a néző kedélyhangulata s szeszélye sze-riót, hol igen kedvesnek, hol igen visszataszító-nak tűnt fel. S jaj nekünk, hogy el kell mondanunk: e nő, valódi áldozat vala! áldozatja szobaleányinak, kik kifoszták, áldozatja számos s mindenféle rendű s osztályú koldusnak, kik az élelőt Carruthers skeptikus ellenőrzésének dacára, szemeiből a hány-könyvet tárczájából ugyanaugyi sovereignt ci-ka-rának ki, áldozatja lakosztálya állatseregletének,

zásra bocsátván, a gyűlés Scharschmidt indítványa ellenére, a szabad-aranykereskedés, szabad-aranyváltás mellett szavazott.

A múlt évi zalahtnai gyűlés kis körében az állított meg, hogy a szabad-aranykereskedés éppen a kisebb bányászatra nézve nagyon hátrányos s azért megszüntetendő, vagy korlátozandó. A jelen közgyűlésben magok a kisebb bányászok együtt, egyhangulag kimondták azt, hogy a szabad-aranykereskedés reájuk nézve éppen üdvös és kívánatos.

Ezután felolvastatt Dr. Weisz József, jelenleg a gyűlés elnöke, 1867. évi aug 28-áról be-adott írásbeli indítványa, miszerint a közigazgatósági és igazságszolgáltatási hivatalnokok, valamint a tulajdonképpeni bányahatósági hivatalnokok is, hatóságuk területén ne bányászkozhassanak sem maguk, sem nejeik, sem gyermekeik. Az ált. osztr. bányatörvény 8. §. így hangzik: „Azon hivatalnokok, kik oly hatóságnál alkalmazvák, melyet a bányamivelésre közvetlen felügyelet, vagy a bányatügyek feletti első határozás illet, továbbá az ilyes hivatalnokok feleségei és atyai hatalom alatt álló gyermekei, ezen hatóság járásában sem bányát nem mivelhetnek, sem pedig bányatulajdont nem szerezhetnek s nem bírhatnak.”

Gyakorlatilag e törv.-cikk csak a tulajdonképpeni bányahivatalnokokra vala a mi bányamegyénkben alkalmazva, holott, mint máshol is, de különösen nálunk a közigazgatósági és igazságszolgáltatási, úgy megyei, mint városi kettős szám-ban bővelkedő hivatalnokaink az ált. osztr. bányatörvény szerint jogosítva vannak, számtalan esetekben, bányatügyekben határozat hozatalára önállólag, vagy a tulajdonképpeni bányahatósággal együtt, s mégis, per abusum, szélleiben, javában, bányászkoznak, nemcsak, de, mint törvényszéki ü-nökök, bírók sat. egyszersmind egy személyben számos magán társulatok bányaszolgálatában állanak. Ebből végtelen káros következmények ered-tek és erednek mindennap, nemcsak az egyesekre és a bányáiparra általában, de egyszersmind a köz-igazgatás és igazságszolgáltatás minden lehető más ágában is. Érezte ezt a bányász-nép, éreztük mindnyájan, mint vidékünk bányáiparának s jogos éle-tének hovatovább harapódzó, senyvesztő sebé; de nem mertünk felszólalni, nem merté senki a hiva-talnokok e darázs-fészéket bolygatni, mert alkalma-sint beteljesedéséért félt amaz igaz magyar mon-dásnak: „Szólj igazat s betörök a fejed.”

(Folytatjuk.)

Hatósági élet.

Felső-Fehérmegye közgyűlése.

Hídveg, aug. 4 én. 1868. — Gondolom ön értesítve volt táviratilag az iránt, hogy bizottmá-nyunk ma csendes renddel bevégző ülésezéseit, legyen szabad nekem annak ily váratlan folya-máról írásban is előadásomat megtenni.

Csoportosan gyűlt össze a bizottmány, el volt hírelve általában, hogy nagy csatára készül-nek a pártok és így aggok, bémák a sorompókba vezetettének. Si vis pacem para bellum, régi clas-sicus mondat, mely most is igazolta magát. Jöt-tünk, farkasszemet néztünk egymással, és most az egyszer távozásunk nyugodt sejtelmek közt történt.

Már kezdetén a gyűlésnek különböző hírek szárnyaltak, hogy a belügyminiszter ur oly leira-tot bocsátott ki, melyet a balközép emberei fog-nak megjelenezni és a jobb oldal megtámadand. A világ tehát meg vala fordulandó. És ime a kér-deses leirat felolvasásakor minden párt meghajolt.

De haladjunk a történetek sorrendje szerint: A törvények kihirdetése, közteher viselés,

mely követelő s túlon túl elkényeztetett állatokból állott, áldozatja azon ritka s idegen égaljbeli virá-goknak, melyek — miután hallatlan magas áron lettek általa megvásárolva, kelletlenül erősebben fűtött melegházaiban, — hol azokat egyszerre ki-nyilva s virágpompájukban diszelegve akarta látni — nemsokára elfonyadának, — de áldozatja volt a lady, főleg ama másnemű szép virágoknak is, me-lyeknek jó nézletpontra való állításával magát fá-rasztá, s a melyektől töle telhetően távol tartani igyekezett a röpke pillangókat, hogy aztán annál biztosabban állulthetesse őket, éltek hátralevő nap-jaira valami más kövér s termékenyítő jó földbe.

Valletort Valencia egyáltalán semmi bajt és gondot nem fog nekem okozni, így szóla magá-ban, miután hűgára egy pillantást vetett volna, a választás nehézsége fog minket egyedül bántani... Vegyük a lehetőséget s a vele kapcsolatos kilátá-sokat szemügyre. Itt van először is Nugent Fulke: báróság, ezimet és birtokot fog örökölni s atyja már kilenczven éves; itt van még aztán Caradoc, Fulöp barátja: ország-világ tudja, hogy nem gazdag, de ez mit sem tesz, grófi ezime s birtoka a párség legelső s legrégibb idejéből valók; talán ide számíthatnám még Lee Eyre-t, ha nem lenne annyira követelő s kevésbé volna szeleburdi: végtére is mint kérőt nem lehetne visszautasítani; de Goodwood! ah! Goodwood, mit mindent nem kíséreltek meg s próbáltak már el, csak hogy őt elfoghassák!... Mindegy, legelső alkalommal ebéd-re hívom...

A közben Valencia nyugodtan állá ki a szem-lét, mit néjné fölőtte tartott. A termet úgy mint az

gödöllői uradalom vására, czukorfogyasztás, adó, kereskedelmi iparkamarák, a magy. kir. pénzve-rés, a finnei vasut, zágrábi keleti vaspálya, gő-rűg keleti vallás, sajtó, dohány, lotto jövedék, szesz adó, bor- és husfogyasztás, arany, ezüst fé-mek, s a jövődekről szóló törvények felolvasása, a kereskedelmi és iparkamarák felállítására iránti rendelet elintézése, a vasuti miniszterialis előter-jesztés bizottsághoz utalása után következett a belügyminiszternek bizottságunkhoz intézett leirata — mult bizottmányunkba hozott alispánunkat ér-deklő határozatunkra.

Mély csend állott be, mindenki feszült figye-lemmel várta a kérdés megoldását, és meg kell vallanunk, hogy kevesen számoltunk arra, hogy ezen magát az autonomiát érdeklő ügyet, miként lesz képes a belügyminiszter helyes irányba te-relni. — És ime, fenségesen sikerült. Ugyanis te-kintettel arra, hogy a bizottmány a miniszterialis leirat részleteibe azért nem bocsátkozhatott, mert meggyőződött belőle, hogy a miniszter ur, mint autonóm szabadságunk kifolyása ez állásban soha sem lehetne képes polgári szabadságunk ezen ki-tűnő oldalát támadolag érinteni, vagy saját ke-zelte jogainkat megnyirbálni; mert meggyőződénk, hogy a miniszter minket a törvények őreinek tart, és ezen elől hordozó zászlóját a szabadságnak kezünk közt nem félti, — a miniszter rendeletét tisztelettel fogadtuk. Elfogadtuk, mert a miniszter ur az országgyűlés indemnitiját bírja, és ezt el nem fogadni, sértendő alkotmányunkat.

A miniszter ő nagyméltósága autonóm joga-inkat a nélkül, hogy megtámadta volna, érett meg-fontolás alá rendelő vétetni, egyik alispánunkat elbocsátó végzésünket elismervén egyszersmind, hogy a tisztviselőnek figyelem alatt kell állani, hogy eljárását tapintat és higgadtság kell hogy vezérelje, hogy a ki ily tekintetben kötelmeit mellőzi hivatalát nem viselhet, de kimondotta azt is, hogy az ily határozat alak és alap hiányt nem szenvedhet, mert ha egyes személy egy testüle-tel rendel bírálata alá cselekvényeit, egy a tes-tületek határozataikkal a közvélemény bírálatát annál kevésbé kerülhetik ki.

Ebből a következők, hogy a bizottmányunk fennhagyatott ugyan választása családaisából me-rihetni indokait a választott tisztviselője részéről előfordulható kötelemellenes cselekvények megál-lapításánál, de a midőn a közjölét oltalmára ha-tározatot mond, e döntvényt indokokkal támogatni köteles. Következik továbbá, hogy a bizottmány választottját le is teheti. Végre az is következik, hogy mert alkotmányunk van, meg kell nyugod-nunk a többség határozatában.

Az elbocsátó végzést hozó többség tehát igazságosságának öntudatában határozta azt — a kisebbség pedig abbéli reményben fogadta el a mi-niszteri rendeletet, hogy e flagrans causa élet az idő elveheti.

Sőt bizalommal és köszönettel fogadta a bő-vebb megfontolásra irányzott tanácsot és így jövő bizottmányunk lesz hivatva e keblü ügyet tisztázni, mely addig is főbíró Elekes Pál és alispán Bartha Lajos vizsgálata alá adatott.

Legszébb mozzanata volt bizottmányi gyűlé-sünknek Háromszék alkirálybírájának L. M.-nek megyei életünk eddigi tapasztalataiból merített azon óhajta — mire G. H. L. egy panaszlevélle adott alkalmat, vajha a megye nyugalmát felfor-gató testvéri viszálykodás valahára befejeztetnék; de a közkívánat egyhangu nyilvánulásának sem sikerült bár csekély mérvű reményekre jogosító ígérletet is kieszközölhetni úgy annyira, hogy ne-vezett szónok mélyen elkeseredve kéntelenítettett feltárni a magán érdekekből folyó hazafiatlan, gyöngédelen személyeskedés inkokait.

arc, a modor, úgy miként a társalgási beszédmod, minden, de minden kifogástalan volt benne. Szép metszést, felséges nagy szemekinek kifejezése soha-sem változott, átlátszó arczobor színe sohasem jött meg érintkezése sem „à la marechale“ porral, sem a gyöngyfejr fejéritővel, sem a „sultana crémé“-mel; mindent észszereve szép típusa volt egy herczegnőnek; Carruthers, kinek szemei e lát-ványra elkápráztak, de ki mégis ennek dacára nem érdeklét fel maradt, osztotta anyjának remé-nyeit. Ennek dacára keményen helyreutasított anyja által, midőn egy tánczünnepegy legelőnebb pillanatában anyja közelébe lépett s kérde, hogy kire szándékszik előbb „megnyitni a sortűzet“ vaj-jon Goodwood-ra-e vagy Nugent Fulke-ra. — Kép-zelben sem gondolja az ember, hogy ily imperti-nens beszédmoddall valaki élbessen. Hát képsnek tart-e ön engem arra, hogy türjem, miként hagom... S maga hűgom is, hát hiszi-e ön, hogy ő ily aljaas beszédéből itélve, azt hihetné az ember, hogy öök magukat általunk üzelve, korgetve képzelik, hason-lón a ritkában menekő szarvaszhoz?

— Hja! szeretetre méltó anyám, nagyon is jól tudom, hogy mit higgyek a dolog felől. A mióta a „bevehetetlenek“ közé soroztattam, egy kis sé-mégis szabadabban lélekzem; de mi legyen belő-lünk, jó Isten! mindez érdeke augallata széptéve-sék s előékenységek, s a vendéget öörke lekötélőz-vendégszeretet mellett; mivé váljunk úr Isten! ezen az asztalkendő s az asztalterítő virágjai s mosoly-alá rejtett ármányok és cselvetések közepette; hisz ha magunkat compromittálni nem akarjuk, folyton

Megemlített még a népnevelési ügy külfő bizottsága és az állandó szakbizottságok meg-alakítása.

Bizottmányunk első napon, teendői befeje-zése után, diadalivék és zöldágakkal díszített ut-vonalon lovas banderumok kíséretében csoporto-san átszekerezett Előpatakára az igazgató főbíró által rendezett diszebédre, hol Salamon hangász-kara kitűnő darabjaival fűszerezte a lelkes pohár-köszöntések közt lefolyt étkezést. Másnap befe-jeztetvén a gyűlés, igazgató főbírákat hazatérő útjában, melyet Seps Szent György és Tusnád felé folytatott — e kies fűrdőig számos fogat ki-séré. Vajha alkalmam lehetne a jövő gyűlésről még szebb, még általánosabb olajjával szolgálhatni.

Vidéki levelezés.

A Retyezatról, július 29. 1868. *) — Hátszeg városának és vidékének f. hó 26 dikán örömnapja volt, — ugyanis a G. J. főesperest ál-tal idei február havában kezdeményezett leányis-kola az nap d. u. tartotta meg nagyszámu vidéki és városi válogatott közönség előtt, az e célra illően díszített teremben első nyilvános vizsgáját. A vendégközönségben látni lehetett a hátszegvidéki birtokos urakat és hölgyeket kevés kivétellel.

A megnyitó beszéd után oly gyönyörűen fe-lelték a leánykák a kitűzött tantárgyakból, hogy a hallgatónak szíve örömtől egyaránt repesett. A hittan és biblia tanulmányon kívül kitűnő tár-gyat képeztek a magyar és német nyelvtan, a történelem, földrajz, természetrajz és számtan, s végre ügyesen előadott szavalatok. A nagyobb leánykák francziául is olvastak. Írásbeli és női munkálati dolgozataikat és előmutatták, kijelentvén, hogy közülük mindegyik külön-külön egy darabot az iskolának szánt, melyeket aztán bizonyos al-kezőmmel kifognak sorsolni, s az ebből begyű-lendő összevet az iskola javára fordítani.

A megnyitó beszédben a főesperes mint is-kola igazgatója kiemelte, hogy a műveltség nél-kül nincs szabadság, s az igaz műveltség magá-ban a legnagyobb szabadság — s hogy mindazon népek, kik csak nyers erejüket fejlesztették, szel-lemüket pedig parlagon sinleni hagyták, a föld-színéről elcsúszottak.

Továbbá hogy „csak nótanító vezetheti célszerűen a leánygyer-mekek nevelését.”

Elősorolta az áldásokat, melyek a leány-gyermekek iskoláztatásából nemcsak a családra, hanem az összes társadalomra és emberiségre há-romolnak. — Fölkérte a közönséget, hogy a gyenge plántát, a nagy küzdelem között élethe-leptetett leányiskolát gondosan ápolni, és a lehe-tőségig segíteni el ne mulasszák. Érintette, hogy csak megvetésre volna méltó az, ki a közőhajta-sal létesített, e zsenge tiltvány élete ellen bár-miként is törekednek.

Adjon Isten gyarapodást ez iskolának és az iskolabarátoknak szívét bírja arra, hogy filléreik-kei az intézet alapját növelni, s így a hazának a társadalomnak hasznos szolgálatot tenni ne kés-senek.

Retyezati.

NAPI HIREK.

— Felséges királyunk magas születési évfordulóját városunk nagy díszszel ülte meg. D. e. 10 órákor nagy zenés mise volt a kegyesrendiek templomában, melyben számos műkedvellő vett

*) Tárgyalmasz miatt késétt.

Szerk.

egy tagu szók használatára vagyunk elkarhozatva, vagy... Száz szónak is egy a vége, itt van Good-wood, ki magát be akarja mutatni. Átengedem őt önnek, cara madre. (Folytatjuk.)

Muzeumi conservator Herman Ottó jelentése.

Méltóságos igazgató választmány! Van szerencsém az általam ez idén tett me-zősegi kirándulás eredményéről, a mennyiben ez előleges számbavétel nyomán áttekinthető, a követ-kező alázatos jelentést előterjeszteni.

A gyűjtött tárgyak, a melyek a muzeum gyűj-teményeit szaporítják a következők: Emlős állat 5, madár 65, coleoptera 1000, lepidoptera 33, hyme-notera 360, diptera 350, neuroptera 51, orthop-tera 73, hemiptera 51, arachnoidea 280, crustacea 15, mollusca 43, kifejlődési alakok 17, összesen: 2343 példány. Ezekhez csatlakozik egy emy-éken mlgos Ugron Sándor úrtól és egy kövült fa Kutassi Ferencz honvédszázados úrtól. Csatlakoznak toybá-ba a gyűjtött jegyzetek, meteorológiai táblázatok s a megvizsgált tájek térképe, melyek részint a gyűjtött tárgyak instructiv elrendezésére, részint az illető értekezés kidolgozására szükségesek.

A gyűjtött régiségeket, melyeket régiségárunk őrenek tktta Finál Henrik úrnak átazogáltattam, ő fogja bejelenteni.

A mi már mostan a gyűjtött tárgyak becse-letti legyen szabad addig is, a mig azoknak ki-merítő ismertetése az évkönyvek lapjain megjelen-het, legalább a legnevezetesebbeket felsorolni.

